

קובץ לש"פ תבא ה'תשפ"ב

מאמר והי' כי תבוא אל הארץ וגו', ש"פ תבוא ה'תשל"ב
לקוטי שיחות חלק ל"ד, תבא ב'
מכתב כללי ח"י אלול ה'שי"ת
מכתב כללי ח"י אלול ה'תשי"ב

מלוקט ויו"ל ע"י
פאריז - צרפת **בית ליובאוויטש**
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

בס"ד. ש"פ תבוא, ט"ז אלול, ה'תשל"ב

(הנחה בלתי מוגה)

והי' כי תבוא אל הארץ אשר הוי' אלקיך נותן לך וירשתה וישבת בה וגו'.
הנה במ"ש נותן לך וירשתה נמצא שיש כאן ב' המעלות דמתנה וירושה.
דהמעלה דמתנה היא מה שכל הנותן בעין יפה הוא נותן¹. אך המעלה דירושה
היא שאי"ז מציאות חדשה אלא תחת אבותיך יהיו בניך², שמציאות היורש היא
מציאות המוריש³ (ועד שהמתנה שלא ירש בנו את נכסיו הוי מתנה על מה שכתוב
בתורה ותנאו בטל⁴). וכאן בכתוב נמנו ב' המעלות⁵. ונוסף לזה ישנה המעלה
דוישבת בה וכו'. והנה לכאורה צריך להבין מדוע נמנו כל פרטים אלה במצות
ביכורים דוקא ולא בשאר מצוות התלויות בארץ. ומובן מזה, דמצות ביכורים
היא מצוה כללית, ושאר המצוות הם כמו פרטים לגבי מצוה זו, ולכן נמנו מעלות
ותנאים אלה במצות ביכורים דוקא. וכזה יובן מה שארז"ל במדרש תנחומא⁶ צפה
משה רבינו על השלום ברוה"ק וראה שביהמ"ק עתיד ליחרכ והביכורים עתידין
להפסק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין ג' פעמים בכל יום. ועל פי הידוע
שתפילות הם ענין כללי בעבודת האדם (וכמובן גם ממה שארז"ל דתפילות⁷ כנגד
תמידין תקנום), מובן, שגם הביכורים הם ענין כללי, ולכן התפילות שנתקנו
כנגדם הם ענין כללי. וצריך להבין הענין בזה, מדוע ביכורים הם ענין כללי, וגם
מהו שהתקין משה תפילות במקום הביכורים, דמהו הקשר דתפילות לביכורים.

אך הענין הוא⁸, דהנה הביכורים הם ראשית פרי האדמה, היינו שהם ראשית
הכל. ובעולמות העליונים קאי זה על הענין שהוא קדם לכל דבר בסדר
ההשתלשלות. דבסדר ההשתלשלות בכלל יש קדימה ואיחור, וגם לפני שנברא
העולם וסדר ההשתלשלות הרי שני דברים קדמו לעולם שהם ישראל ותורה,
ובהם גופא ישראל קדמו לתורה שנאמר צו את בני דבר אל בני⁹, כדאיתא
במדרש¹⁰. והיינו שזה גופא שישאל קדמו לתורה יודעים מהתורה. וטעם הדבר
הוא, כי התורה היא תורת אמת¹¹ היינו שעל ידה יודעים את אמיתת כל דבר.

(1) ריש פרשתנו. (2) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ. (3) תהלים מה, יז. וראה ב"ב קנט, רע"א. (4) ראה שו"ת צפע"נ דוינסק ח"א סק"ח. ווארשא ח"ב סק"ח. ועוד. (5) ראה כתובות פג, א ואילך. רמב"ם הל' נחלות רפ"ו. (6) ראה רד"ה והי' כי תבוא באוה"ת פרשתנו כרך ה ע' כנט; תר"ל (סה"מ תר"ל ע' רפה); תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' קיב); תשל"ח; תשמ"ה. (7) תנחומא ריש פרשתנו. (8) ברכות כו, ב. (9) ראה בכ"ז אוה"ת פרשתנו ע' תתלג ואילך, תתל"ט ואילך. ועוד. (10) ב"ר פ"א, ד. וראה תדב"ר פ"ד. אוה"ת שם. (11) ברכות ה, ב. ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. ועוד.

ןוע"ד המבואר במ"א¹² לענין מצות התשובה, דהגם שתשובה היא למעלה מתורה ולכן יש בכחה לתקן הפגמים של העובר על דברי תורה, מ"מ הרי הגילוי דענין התשובה עצמו הוא ע"י התורה. וזהו ענין הביכורים שהם ישראל, דכמו שתרומה וביכורים הם ראשית התבואה, ומ"מ בזה גופא הביכורים קודמים לתרומה, כך גם ברוחניות, דתורה וישראל שניהם קדמו לעולם, ושניהם נקראים ראשית, כמאמר¹³ בראשית ב' ראשית שבשביל התורה שנק' ראשית וכשביל ישראל שנקראו ראשית, מ"מ בזה גופא ישראל קדמו לתורה. ונמצא, דענין הביכורים מורה על ענין זה שבישראל שהם למעלה מתורה וקדמו לתורה.

ובזה יובן גם הקשר דביכורים לענין התפלה. דהנה הנשמה ירדה למטה ונתלכשה בגוף הגשמי כדי לברר את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם¹⁴, דזהו מ"ש והי' כי תבוא אל הארץ גו', דקאי על ירידת הנשמה בגוף¹⁵. אמנם מדריגת הנשמה המלוכשת בגוף אין ניכר בה ענין ועילוי זה מה שישראל קדמו לתורה. שהרי ידוע¹⁶ שלא כל הנשמה כמו שהיא למעלה מאירה ומתלכשת למטה בהגוף, כי גם מלאך בשליש עולם בלכד הוא עומד¹⁷ (עם ב' הפירושים שכזה, אם המלאך הוא שלישי העולם¹⁸ או העולם הוא שלישי המלאך¹⁹), והנשמות הם למעלה מהמלאכים וא"כ איך תוכל הנשמה להתלבש בגוף, אלא שרק הארת הנשמה מאירה ומתלכשת בגוף, ונק' בשם רגל שבנשמה²⁰, ועיקרה ושרשה של הנשמה הוא למעלה והוא בחי' מזל שבנשמה כמארוז²¹ אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי כו'. וזהו ענין עבודת האדם ע"י התפלה שהיא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה²², לחבר הרגל שבנשמה עם הראש והמזל שבנשמה, היינו לגלות גם ברגל שבנשמה ענין זה שבנשמה שהיא קדמה אפילו לתורה.

אמנם לכאורה יפלא איך יש כח באדם לחבר הרגל שבנשמה עם המזל שבנשמה, והרי כל עניני הגוף אינם בערך כלל אל הענינים למעלה, ולכן צריכה הנשמה המלוכשת בגוף למשלים ודוגמאות וכו' כדי להבין ולהשיג ענין אלקי, וא"כ איך תוכל להתקשר עם המזל שבנשמה. אך ע"ז אמר הכתוב אשר הוי' אלקיך נותן לך, שיש ע"ז נתינה מיוחדת וכח מיוחד מלמעלה. דהגם שהאדם נמצא בארץ הלזו התחתונה, כי תבוא אל הארץ, הרי דוקא שם ניתן לו הכח

12) ראה המשך תערובת ח"ג ע' איתח. לקו"ש ח"י"ח ע' 120 ואילך. וש"נ. 13) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ. 14) ראה תניא פל"ז (מת, ב). 15) ראה ד"ה והי' כי תבוא בסה"מ תר"ל ע' רפה ואילך. ועוד. 16) ראה תו"א תשא פו, א ואילך. לקו"ת במדבר טז, א ואילך. אתהלך ליאזניא ע' סט. אוה"ת ענינים ע' רסט. ובכ"מ. 17) ב"ר פס"ח, י"ב. 18) ב"ר שם. חולין צא, ב. 19) מובא בסה"מ תרס"ב ריש ע' שנא. ובכ"מ. וראה סה"מ הי"ש"ת ס"ע 21 (בהערה). 20) תו"א שם. לקו"ת תורה דרושים לר"ה סב, ג. ובכ"מ. 21) מגילה ג, סע"א, וש"נ. 22) ויצא כת, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. ועוד.

לעלות למעלה ע"י התפלה, ענין ההעלאה. וע"י ההעלאה שכתפלה בא אח"כ אל
ההמשכה שע"י התפלה, שהרי המ"ע שכתפלה היא להתפלל על צרכיו הגשמיים
שיקבל הצרכים למטה, שזהו ענין הברכות שכתפלת העמידה שהם בקשת
הצרכים הגשמיים.²³

וזהו והי' כי תבוא אל הארץ אשר הוי' אלקיך נותן לך וגו'. דירידת הנשמה
היא באופן דנותן לך, שהנשמה גם בהיותה למטה הרי היא מתקשרת
למעלה להיות מציאות אחת עם אלקות, עד שעבד מלך מלך²⁴, והנשמה ירדה
למטה לתקן הגוף ונה"ב, דזהו ענין וירשתה, ירושת האורות דתוהו שנפלו
מדרגתם דמאן דנפיל מדרגי' אקרי מת²⁵, היינו ברור הניצוצות דתוהו, ואח"כ
באים לעבודת ההעלאה, וענית ואמרת גו'²⁶, שזה הי' בבית המקדש, ומזה באים
אח"כ אל ההמשכה, שזהו תכלית בית המקדש שהיו בו חלונות שקופים
אטומים²⁷ שעל ידם ומהם אורה יוצאת לכל העולם כולו²⁸, והיינו שע"י הגילוי
שבמקדש הרי בכל העולם כולו רואים את האלקות שבדברים הגשמיים, האלקות
שבפירות הגשמיים ובלחם הגשמי שהוא כולל כל הדברים הגשמיים, שזהו ענין
הביכורים. וכשראה משה שביהמ"ק חרב והביכורים בטלים התקין להם ג'
תפילות, שגם ענין התפלה הוא כן כנ"ל, שכתחילה ישנו ענין ההעלאה (ע"ד
וענית ואמרת), אבל התכלית היא ההמשכה והגילוי למטה. דזהו גם מה
שבתפילה העיקר הוא הדיבור, דהגם שיש מחשבה ויש דיבור בתפלה, ולכאורה
העיקר הוא המחשבה והכוונה וכמארז"ל²⁹ איזוהי עבודה שבלב זו תפלה, מ"מ
העיקר הוא דוקא הדיבור שבתפלה³⁰, וענין זה יתגלה לעת"ל, שאז יראו מעלת
הדיבור שבתפלה. וכן הוא גם בכיורים דכתיב בהו ולקח הכהן הטנא מידך³¹,
ומבאר בזה הבעש"ט³² דטנא הוא ר"ת טעמים נקודות אותיות, ומבאר בזה הרב
המגיד³³, דהטעם שלא נרמזו התגין הוא משום שהתגין אינם נשמעין בגלוי
בדיבור, דגם בזה רואים שהדיבור הוא העיקר. וטעם הדבר הוא, כי תכלית
הכוונה שבתפלה הוא שתהי' ההמשכה למטה בעולם ובגלוי. ועי"ז מתקנים זה
שחרב ביהמ"ק, שזהו ע"י ענין הדבור, החזרת האור בנוקבא כו', היינו השפעת
האור בכלי, ועי"ז עושים לו ית' דירה בתחתונים³⁴ וזוכים לביאת משיח צדקנו.
בקרוב ממש.

(23) ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב"ד. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה כתחלתו.
וש"נ. (24) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד. (25) זח"ג קלה, ב. וראה לקו"ש ח"י ע' 211.
וש"נ. (26) פרשתנו כו, ה. (27) מלכים א ו, ד ופרש"י. וראה מנחות פו, כ
ופרש"י. (28) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד. (29) תענית ב, סע"א. רמב"ם שם
ה"א. (30) ראה חידושים וביאורים בש"ס סי"ח ס"ב. וש"נ. (31) פרשתנו שם,
ד. (32) ראה כש"ט ששנ"ב הוספות ס"ג. (33) אר"ת ר"פ תבוא (נו, ב). (34) ראה תנחומא
נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

תבא ב

וכבר אמר רבינו ז"ל [בשרשיו בריש ספר המצות] בעיקר [שורש] הרביעי שאינו ראוי למנות את הציווים הכוללים המצות".

[ויש להוסיף ביאור בזה שכל המצות כולן נקראות „דרכיו“ של הקב"ה, שאין זה רק מפני שהקב"ה ציווה אותנו ללכת בהן, אלא שהן הדרכים שהוא ית' הולך בהם, כמרז"ל עה"פני מגיד דבריו ליעקב גו', שהקב"ה מקיים כביכול כל המצות, „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור“ (וכדאיתא בגמ' ש„הקב"ה מניח תפילין¹¹„, „הקב"ה מתפלל¹² ועוד), ולכן, הרי המצות כולן הן „דרכיו“ של מקום. וכן מפורש בזהר¹³ עה"פ¹⁴ „כי ישרים דרכי ה'“, שכל התורה היא „אורחוי דקוב"ה“].

והשיב ע"ז הר"א בן הרמב"ם, כי „עיקר גדול בדת . . שאין אנו סומכים על מה שמורה עליו פשוטו של הכתוב [בלבד, כשיטת „הקראים“] אלא על מה שמורים עליו הכתוב והקבלה ביחד . . וגם לו יורה פשט הכתוב הזה בהחלט שהכוונה בו לקיום כל המצות, אעפ"כ חייבים אנו להאמין שהוא מצוה פרטית מפני שהקבלה מפרשת בנוגע אליו מה הוא נקרא חנון וכו' . . אין זאת מצוה כוללת לפי מה שבארה הקבלה, וכמו שמבאר בהמשך התשובה ההכרח ע"ז גם

א. כתב הרמב"ם בספר המצות: „מצוה ח, היא שצונו להדמות בו יתעלה כפי היכולת והוא אמרוי והלכת בדרכיו. וכבר נכפל זה הציווי ואמר¹⁵ ללכת בכל דרכיו ובא בפירושי מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה הי' חנון מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה הי' רחום מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה הי' חסיד (ו)זה לשון ספרי¹⁶. וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמר¹⁷ אחרי ה' [אלקיכם] תלכו ובא בפירושי שרצה לומר ההדמות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות שיתואר בהם הא-ל יתעלה כו"ו.

ובתשובות ר' אברהם בן הרמב"ם יאיתא – ששאלו אותו, „הרי [מצוה זו] היא כוללת את המצות כמו שמתבאר מן הכתובים החוזרים בענין זה ככתוב¹⁸ בכל הדרך אשר צוה ה' אלקיכם אתכם תלכו, וכמו כן כ"י תשמור את כל המצוה הזאת [לעשותה] אשר אנכי מצוך היום וכו' ללכת בדרכיו כל הימים וכמו כן ועתה¹⁹ ישראל מה ה"א שואל מעמך,

1) פרשתנו כה, ט.

2) עקב יא, כב [אבל מ"ש שם לפנ"ז י, יב] „ללכת בכל דרכיו“, קאי על כל המצוות, והוא ציווי כולל, כדלקמן הערה 17].

3) ספרי עה"פ (בשינוי לשון).

4) כ"ה בסה"מ הוצאת העליר וקאפח. ולפנינו ליתא.

5) פ' ראה יג, ה.

6) סוטה יד, א.

7) פריימן (ירושלים, תרצ"ז) סי' סג. הועתק ברמב"ם הוצאת שולזניגער (ג.י. תש"ז) כרך ההש-למה סי' ג.

8) ואתחנן ה, ל.

9) שופטים יט, ט.

10) עקב י, יב.

11) שמור"ר פ"ל, ט.

12) תהלים קמז, יט.

13) ברכות ו, א.

14) שם ז, רע"א.

15) ח"א קעה, ב. וראה בארוכה ביאורי הזהר

שם (וישלח יט, ב ואילך). וראה לקמן הערה 56.

16) הושע בסופו.

מלשון הכתוב, ש"אחרי שאמר כי תשמור את מצות ה'א, אשר הוא כולל כל ה- מצות, הוסיף עליו ואמר והלכת בדרכיו, שבנוגע אל זה ה' אפשר להעלות על הדעת שאינו מוכרח כהכרח המצות, מאחר שהמצות הן מעשיות, והלכת בדרכיו אלו דברים התלויים במדות כפי שפרשה הקבלה מה הוא נקרא חנון . . וכללו של דבר הוא שמהוספתו והלכת בדרכיו על התנאותו במצות בכלל ית- באר שהכוונה היא לדבר זולתי המצות המפורשות בתחילה"¹⁷.

והיינו, ש"והלכת בדרכיו" אינו ציווי כולל, כי לפי ה"קבלה" אין הכתובי מדבר בקיום כל המצות כולו, אלא איירי רק ב"דברים התלויים במדות", כמו חנון, רחום וכיו"ב.

ב. ויש מקום לדון בזה: אם "דרכיו" בכתוב זה קאי רק על "דברים התלויים במדות", א"כ אין חידוש במצוה זו – כי ההנהגה של רחום וחנון וכיו"ב נכללת במצות "ואהבתיו לרעך כמוך"²⁰, וכמ"ש

17 נוסף על ההכרח שכתב שם לפניו, ש"לו ה' המקרא . . והלכת בדרכיו מצוה כוללת ה' אומר כי תשמור . . ללכת בכל דרכיו כמו שאמר בפרשת ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך".

וע"פ דבריו מובן הטעם שהרמב"ם (וכן שאר מוני המצות) נקט לעיקר המצוה את הכתוב (דפר- שתנו) "והלכת בדרכיו", ולא הכתוב ד"ללכת בכל דרכיו" (שעליו בא פירוש הספרי) – כי ל' "והלכת" מורה (יותר) על ל' ציווי [אלא שעדיין צע"ק מדוע לא נקט (לעיקר) הכתוב ד"אחרי ה"א תלכו" (שהובא בסוטה שם). וי"ל כי שם יש לפרש כפי הרמב"ם עה"ת שם. ואכ"מ].

18 אף ש"ללכת בכל דרכיו" שבפ' ועתה ישראל הוא ציווי כולל (כנ"ל הערה הקודמת), וכן הכתוב, "בכל הדרך אשר צוה גו'" (שהובא בהשאלה), כמ"ש בהתשובה שם.

19 קדושים יט, יח.

20 כהל' דעות (פ"א ה"ו). הובא לקמן בפנים)

הרמב"ם²¹, "שצונו בחמלה והרחמנות וה- צדקה והחסד והוא אמרו ואהבת לרעך כמוך". ובלשון הרמב"ם ב"רש"ד' (הנ"ל) "לא צוה לעשות דבר זולת מה שידענו".

וכן כתב הרמב"ם²² לענין "ביקור חולים ונחום אכלים וקבורת מתים [שפעולות אלו הן "מדותיו של הקב"ה", כדאיאת במס' סוטה] בפירוש הפסוק²³ "אחרי ה"א תלכו", "הלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים כו'

מביא הרמב"ם (ב"פירוש מצוה זו") גם "מה הוא נקרא קדוש אף אתה ה' קדוש", ועל דרך זו קראו הנביאים לא-ל בכל אותן הכינויין אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור חזק וכיו"ב. ולכאורה כמה ממדות אלו אינן שייכות למצות "ואהבת לרעך כמוך"...

אבל – הציווי "ה' קדוש" הוא ציווי כולל (כמפורש ב"המ"צ שם שורש ד'), וגם שאר המדות כבר "ידענו" לכאורה ממצות אחרות ואין צורך בהציווי "והלכת בדרכיו".

ולהעיר מספר החינוך (מצוה תרי"א), שמפרש "והלכת בדרכיו" – "שנצטוינו לעשות כל מעשינו בדרך היושר והטוב . . ולהטות כל דברינו אשר בינינו ובין זולתנו על דרך החסד והרחמים כו'" (אלא שאח"כ ב"דיני" המצוה מפרט ג"כ דברים שבין אדם למקום. ע"ש). והרמב"ם ב"המ"צ מביא רק חנון רחום וחסיד, וכן בגמ' סוטה (שהובא לקמן בפנים) הובאו רק הנהגות של גמ"ח. ואכ"מ.

21 "המ"צ שורש ט'. וראה שם מ"ת שב.

22 "המ"צ שורש ב'. וראה גם הל' אבל

רפ"ד.

* והוא מויק"ר ר"פ קדושים (פכ"ד, ד. וראה תנחומא שם ב (ות"ב שם ב. ד), כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים. ובתיוב ר"פ קדושים, מחקה למלך" (ראה קרבן אהרן ועוד שם, שהכוונה ש"תחקה . . תהי' דומה למלך). וראה מו"נ ח"א ספ"ד, כמו שביארנו בפירוש קדושים תהיו.

** ובמו"נ שם משמע, שהציווי, להדמות לו יתעלה כפי היכולת" כולל כל הי"ג מדות, וגם מדת "פוקד עון גו'" השייכת לעונש.

רגש האהבה שבלב*² – וכאשר האדם מרגיש אהבה בלבו, ה"ז מעורר בדרך ממילא גם רגש של רחמים² וכו' כלפי חבריו.

(ב) הלשון „והלכת בדרכיו“ מורה על ענין של עשי', הנהגה בפועל, ולא (רק) רגש שבלב. וכפשוטו לשון חז"ל הני"ל „אף אתה הלבש ערומים כו' בקר חולים כו'“. וכסוים דברי הרמב"ם בסהמ"צ כאן „נכפל זה הענין . . . ההדמות בפעולותיו הטובות כו'“.

[וכמשנ"ת במק"א³¹, שי"ל שזהו ההפך רש בין שני מרז"ל בענין זה – (א) „הלך אחר מדותיו של הקב"ה“ (בהתאם ללשון הכתוב „אחרי ה"א תלכו“, „והלכת בדרך כיו“, „ללכת בכל דרכיו“), (ב) „הדבק ב- דרכיו“³² (כלשון הכתוב „ובו תדבקון“³³, „ולדבקה בו“³⁴) – שהליכה בדרכיו ומדותיו היא ההנהגה בפועל ע"פ מדותיו של הקב"ה, והדבקות במדותיו היא הרגש שבלב (כפשוטו מובנה של דבי- קות, שהוא ענין הרגשי³⁴).

28) כלשון הרמב"ם „לאהוב“. וראה שם מל"ת ש.ב.

29) כמפורש בסהמ"צ שם, אהבתו וחמלתו. וכו' ל' הרמב"ם בשורש ט' (שהובא לעיל בפנים).

30) שיחת מוצש"ק י' שבת תשל"ד.

31) פרש"י פ' ראה יג, ה. וראה גם רש"י שבת קלג, ב ד"ה הוי דומה „לדבק בדרכיו“. מאירי בחבור התשובה (מ"א ספ"א), „וכבר אמרו ז"ל הדבק בדרכיו“. ובפני משה לירושלמי פאה (פ"א ה"א ד"ה אדמה לו), „כדדרשינן מולדבקה כו" (עקב יא, כב). וראה גם או"ת להה"מ עה"פ עקב שם „אמרו רבותינו ז"ל וכי אפשר לדבק כו' אלא הדבק במדותיו מה הוא כו'“. וכ"ה בתניא אנה"ק סט"ו (קכג, ריש ע"ב). וראה ספרי עה"פ „למוד הגדה שמתוך כך כו' ומדבק בדרכיו“.

32) פ' ראה שם.

33) עקב שם.

34) כמו „ותדבק נפשו בדינה“ (וישלח לד, ג). וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 55 ואילך.

אף אתה כו' הקב"ה ביקר חולים כו' אף אתה כו' הקב"ה ניחם אבלים כו' אף אתה כו' הקב"ה קבר מתים כו' אף אתה כו'“ . . . אלו הפעולות כולם ודומים להם נכנסות תחת מצוה אחת . . . והוא אמרו יתברך ואהבת לרעך כמוך“.

[ואף שהרמב"ם לא מנה פרטים אלה בספר המצות כאן²³, הרי כתב בפירוש „וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמר אחרי ה' [אלקיים] תלכו ובא בפירוש [היינו מחז"ל הני"ל דסוטה] שרצה לומר ההדמות בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדות כו'“, הרי שהרמב"ם ס"ל ש- פרטים אלה הם בכלל הציווי ד„והלכת בדרכיו“²⁴].

ג. לכאורה יש לומר, שכוונת הר"א בן הרמב"ם במ"ש „שהמצות הן מעשיות, והלכת בדרכיו אלו דברים התלויים במדות“, היא – שהציווי ד„והלכת ב- דרכיו“ הוא (לא על ההנהגה במעשה בפועל באופן של רחמים וכו', אלא) על הרגש שבלב – וזהו החידוש בציווי זה שלא ידענו ממקום אחר.

אבל אין זה תירוץ מספיק, כי:

(א) מפשוטו לשון הרמב"ם (הן בספר המצות²⁵ והן בספר הידע²⁶) משמע, שה- ציווי „ואהבת לרעך כמוך“ כולל לא רק הנהגה באופן של ריעות כלפי חבריו²⁷, אלא גם פשוטו כמשמעו ד„ואהבת“ –

23) משא"כ בסמ"ג מ"ע ז, שמביא רק הא דסוטה (ולא דרשת הספרי). וראה הערה הבאה.

24) וראה השגות הרמב"ן לסהמ"צ שורש א' (ד"ה והתשובה ג'), „הוא [הרמב"ם] תפס הלשון השנוי בספרי ובעל הלכות תפס לו הלשון השנוי בגמ- רא“.

25) מ"ע ר.ו. וכן במנין המצות שבריש ס' היד.

26) ה"ל דעות פ"ו ה"ג.

27) כמשמע בסמ"ג מ"ע ט: מצות ואהבת לרעך כמוך כללו של דבר דעלך סני לחברך לא תעביד.

יתעלה כפי היכולת³⁹, שהתנהגותו בו רחמים וחנינה כוונתה ומטרתה היא להתדמות לבורא (אלא שבדרך ממילא באה ההנהגה בפועל).

ונמצא, שמצוה זו היא מחובת הלבבות, שכוונת האדם בהנהגתו ברחמים וחנינה וכו' צ"ל (לא (רק) משום שהשכל מחייב להתנהג באלו הדרכים משום שהן הנהגות טובות וישרות, אלא) כדי „להדמות בו יתעלה“, דמכיון שדרכים אלו הם דרכיו של הקב"ה, לכן הוא מתדמה לו, וכדיוק לשון רז"ל „מה הוא כו' אף אתה כו'“, שכל כוונת האדם בהליכה זו היא כדי להתדמות לבורא.

[ואין זו סתירה למשנתל ש„והלכת בדרכיו“ אינו ציווי על הרגש שבלב, אלא על ההליכה (ועשי) בפועל בדרכיו – כי אין הביאור שולל ההליכה בפועל (ואדרבא, כנ"ל), כ"א שבנדוד הדגשה היא בכוונת ותוכן ההליכה בדרכיו של הקב"ה, שאינה אלא „להדמות בו יתעלה“, דברים שבלב וכוונת האדם, שהליכתו בדרכים אלו היא רק משום שהם „דרכיו של הקב"ה].

ומתורץ בפשטות הטעם ש„והלכת בדרכיו“ אינו ציווי כולל – מפני ה-חידוש בכוונת ההליכה בדרכים אלו, „להדמות בו יתעלה“⁴⁰.

ה. ויש לומר, שלפ"ז יש נפקותא גם באורן העשי' בפועל – ובהקדם דברי הרמב"ם בספר היד, בפירוש המצוה ד„והלכת בדרכיו“:

39 כלשון חז"ל (שבת קלג, ב. וכן ירושלמי פאה שם. מס' סופרים פ"ג ה"ג. מכלילתא בשלח טו, ב) „הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה כו'“. 40 ולא מפני שהציווי מוגבל ל„דברים התלויים במדות“ [וראה לקמן סוס"ז הטעם שחז"ל פירשו שהכתוב קאי רק במדות. וראה לקמן הערה 52].

וכן מוכח מדברי הרמב"ם במורה נבוכים⁴¹, שמביא⁴² ש„תכלית מעלת ה-אדם להדמות לו יתעלה כפי היכולת [שהו הציווי ד„והלכת בדרכיו“, כלשונו בספר המצות כאן] כלומר שנדמה מעשינו למעשיו . . אמרו מה הוא חנון אף אתה הי' חנון מה הוא רחום אף אתה הי' רחום“ – שהדיוק בזה „שנדמה מעשינו למעשיו“, וכמו שביאר שם ב-ארוכה⁴³, שדרכיו של הקב"ה שהן מדור-תיו „הם תוארי מעשיו“, ש„עושה פעולות הדומות לפעולות הנעשות על ידינו כתוצאה ממדות כלומר מתכונות נפשיות, לא שהוא יתעלה בעל תכונות נפשיות“, וזוהי תכלית השלימות בהנהגת האדם, ש„יעשו על ידו פעולות אלו במדה וב-מי שראוי לכך, לא מתוך סתם התפעלות . . כל התפעלות רעה“⁴⁴. עיי"ש בארוכה.

ד. ולכן נראה, שהחידוש בציווי דוהלכת בדרכיו „זולת מה שידענו“ – מבואר בדברי הרמב"ם עצמו, שמדייק „היא שצונו להדמות בו יתעלה כפי היכולת“, והיינו ש„והלכת בדרכיו“ אינו ציווי הבא לחייב את האדם על ההנהגה (בפועל) ברחמים וחנינה וכיו"ב⁴⁵, כ"א הוא ציווי על ההתדמות – „להדמות בו

35 ח"א פנ"ד (מועתק ע"פ תרגום קאפח).

36 בסוף הפרק.

37 ובפרט במדת העונש (ראה לעיל הערה 20 בשוה"ג ה'ב'), אשר [נוסף לזה שפעולות הרחמנות והסליחה כו' צ"ל „הרבה יותר מפעולות העונשין“ – מו"נ שם – הרי מדת העונש] ודאי שאסור להיות בזה שום רגש של כעס, כמ"ש במו"נ שם „והוא בלתי כעוס ולא רגוז ולא שונא לו“ [משא"כ בפעולות הרחמנות כו', שודאי שצריך להיות גם רגש הרחמים שבלב, אלא שצ"ל באופן שלא יהי' בסתירה להנהגה „כפי הראוי“, וביא את התועלת הרצויה].

38 כמשמע מל' החינוך (נעתק לעיל הערה

20).

שהם „כל אותן הכנויין“ של חנון ורחום וכו' שנקרא בהן הא־ל⁴⁵.

ועכצ"ל דהיינו הך, שכאשר האדם מנהיג עצמו ב„דרכים טובים וישרים“ אלו כדי „להדמות אליו כפי כחו“, ה"ז גופא מחייבו „ללכת בדרכים האלו הבינוניים“.

ו. ויובן זה ע"פ המבואר במו"נ (הנ"ל) שדרכיו ומדותיו של הקב"ה הם „תוארי מעשיו“, היינו „פעולות הדומות לפעולות הנעשות על ידי בני אדם מתוך התפעלות ותכונות נפשיות“, וממשיך ש„ראוי למנהיג המדינה . . . להתדמות בתוארים אלה וייעשו על ידו פעולות אלו במדה ובמי שראוי לכך לא מתוך סתם התפעלות . . . כי כל התפעלות רעה“, ומביא דוגמא – „ויהי פעמים ל־ מקצת בני אדם רחום וחנון לא מתוך סתם רגישות וחמלה אלא כפי הראוי ויהי פעמים למקצת בני אדם נוטר ונוקם ובעל חמה כפי הראוי להם ולא מתוך כעס . . . ותהי מגמתו להפיק מה שיש באותה הפעולה מן התועלת ה־ גדולה לבני אדם רבים“. ומסיים (כנ"ל) ש„תכלית מעלת האדם להדמות לו ית־עלה כפי היכולת . . . שנדמה מעשינו למעשיו“.

ומהמשך הענין משמע, דמ"ש הרמב"ם שאצלו יתברך כל המדות הן פעולות שאינן מתוך התפעלות, אינן כוונתו בזה לשלול ענין ההתפעלות והשינוי רק

45) ועד"ז בחינוך מצוה תריא. – ולהעיר מ־ שו"ע אדה"ז או"ח (סקנ"ו ס"ג), שמפרש מצות „והלכת בדרכיו“ – „צריך להדמות עצמו בהם [בכל המדות שיש באדם] לבוראו ולמאוס ברע שבהם ולבחור בטוב“, ולא כתב ש„מצוין אנו ללכת בדרכים אלו הבינוניים“ (ורק בהמשך הסעיף כ' „ינהוג בדרך המיצוה הוא דרך הטובה והישרה“), ואכ"מ.

בריש הל' דעות מאריך הרמב"ם ש„הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות“, ומביא דוגמאות לזה, ומהן – ש„לא"י יכעוס אלא על דבר גדול ש־ראוי לכעוס עליו כו' לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן וכו'“. ואחרי אריכות הביאור אודות „מדה בינונית“ שבכל הדיעות, הוא ממשיך⁴²: „ומצוין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר ו־הלכת בדרכיו“. ובהלכה שלאח⁴³: „כך למדו בפירוש מצוה זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה הי' חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה הי' רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה הי' קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לא־ל בכל אותן הכנויין כו' להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו“. ובהלכה שלאחרי⁴⁴ מבאר הרמב"ם „כיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו . . . על פי הדעות האמצעיות כו'“, ומסיים „ולפי שהשמות האלו נקרא בהן היוצר והם הדרך הבינונית שאנו חייבין ללכת בה, נקראת דרך זו דרך הי'“.

ולכאורה הדברים תמוהים – שה־רמב"ם כולל כאן בהציווי ד, והלכת בדרכיו שני ענינים שונים, שלכאורה אין קשר ביניהם: (א) „מדה בינונית שב־כל דעה ודעה“, (ב) „דרכים טובים ו־ישרים“ ש„חייב אדם להנהיג עצמו בהן“,

41) ל' הרמב"ם שם פ"א ה"ד.

42) שם סוף ה"ה. – ולכמה נוסחאות כאן היא התחלת ה"ו (ראה ס' המדע – ירושלים, תשכ"ד. ויש"ג). וראה מגדל עז.

43) ה"ו.

44) ה"ז.

היא באופן של רחמים ופעמים במקצת בני אדם כו'.

ז. ע"פ משנת"ל שנקודת החידוש בציווי „והלכת בדרכיו” היא – „להדמות בו יתעלה כפי היכולת”, יש לבאר ג"כ דיוק לשון הכתוב „והלכת בדרכיו”, הליכה דוקא⁴⁶:

„הליכה” ענינה – עלי' מדרגא ל-דרגא (כמ"ש⁴⁷ „ילכו מחיל אל חיל”), ובעיקר – עלי' למדריגה שהיא למעלה נעלית באין ערוך למדריגתו הקודמת.

[שזהו הטעם שהמלאכים נקראים ב-שם עומדים, כמ"ש⁴⁸ „ונתתי לך מהלכים בין-העומדים האלה”, לפי שעומדים כל ימיהם במדריגה אחת⁴⁹ – דלכאורה אינו מובן: הרי מבואר בכ"מ שמלאכים עולים תמיד בעילוי אחר עילוי, וזהו השיר שלהם וכו', ומהו הפירוש „שעומ-דים כל ימיהם במדריגה אחת”? ומבואר בזה⁵⁰, שהעליות של המלאכים הן עליות בהדרגה, מדרגא לדרגא שיש להן ערך זל"ז, ולכן, אף שעולים מחיל אל חיל, לא נעתקו לגמרי ממקומם הראשון ו-מדריגתם הראשונה (כיון שגם המדריגה הכי עליונה יש לה ערך למדריגה הכי תחתונה), וה"ז כאילו „עומדים כל ימיהם במדריגה אחת”].

וזו הפירוש (הפנימי) ב„והלכת ב-דרכיו” – ששני הפרטים שבכתוב [א) והלכת (ב) בדרכיו] תלויים זב"ז: אימתי יכול האדם להגיע „להדמות בו יתעלה

משום שזה לא יתכן בו ית' (כמ"ש שם „לא מתוך התפעלות ולא מתוך שינוי . . הם נעשות מאתו ית' לא מתוך ענין נוסף על עצמו כלל”), אלא משום שזה נוגע לתוכן פעולות המדות – דכיון שפעולות אלו באו מאתו ית' לא מתוך התפעלות, לפיכך הן דרכים טובים וישרים באמת, שכל מדה ומדה היא באופן הראוי להעשות.

וזו המשך דברי הרמב"ם, שלאחרי שביאר תוכן ענין המדות אצלו יתברך, ממשיך, שכן ראוי לאדם להתנהג, ש-„תכלית מעלת האדם להדמות לו יתעלה כפי היכולת . . שנדמה מעשינו למעשיו . . מה הוא חנון אף אתה הי' חנון כו” – דכאשר האדם מתדמה לכורא, והתנהגו-תו במדות היא כהנהגת הקב"ה כביכול ע"פ מדותיו יתעלה, אזי, תהיינה מדותיו של האדם „כפי הראוי”, ותושג התועלת הנדרשת ממדה ההיא.

ועפ"ז יובן הקשר בין שני הענינים בספר היד – ה„מדה בינונית שבכל דעה ודעה”, והציווי „להדמות אליו כפי כחו” על ידי שהאדם מנהיג עצמו בדרכים טובים וישרים ע"פ כל אותן הכוונות ש-נקרא בהן הא-ל: ההנהגה ע"פ ה„קצוות” (שבכל דיעה ודיעה) נובעת, בדרך כלל, מהתפעלות (הלב), שאינה נותנת מקום להנהגה הפכית, ואין בה הבחנת הדעת להכריע אם במצב זה ראוי לעשות כן או לאו – ועל כן הרי היא מביאה את האדם ל„קצוות”: אבל כאשר האדם מנהיג עצמו במדות אלו כדי „להדמות אליו כפי כחו”, ובמילא התנהגותו ב-מדות אלו אינה (רק) מתוך התפעלות הלב, אלא מתוך כוונה והתאמה להאמת שבמדות אלו (כפי שהן אצלו יתברך), הרי הוא אוזח במדה הבינונית שבכל דיעה ודיעה, וכלשון הרמב"ם כמו"נ „כפי הראוי”, ובמילא, פעמים ההנהגה

46) להעיר מ„ושמרו דרך ה'” (וירא ית, יט) – הובא בהל' דעות שם בסוף הפרק.

47) תהלים פד, ח. וראה סוף ברכות „אין להם מנוחה”.

48) זכרי' ג, ז.

49) לקו"ת שלח לח, ד. וראה שם ר"פ בחוקותי. ובכ"מ.

50) ד"ה צאינה וראינה תר"ס. ועוד.

אלקה ממעל ממש⁵⁴, שמזה מובן, שה-
נשמה עצמה היא בעצם בלתי מוגבלת,
אלא שהתפשטותה בתוך אברי הגוף היא
במידה וגבול. ומזה מובן, שכאשר האדם
מתעורר לעבודתו ית' בעצם נשמתו, היז
מגבי אותו ופועל בו עלי' שלא בערך,
ובפשטות – שיש לו חיות למעלה
ממדידה וגבול בעבודתו יתברך, עד כדי
מסירת נפש (למעלה מטעם ודעת).

וזהו תוכן הציווי „והלכת בדרכיו”,
„להדמות בו יתעלה כפי היכולת” –
שעבודת האדם בקיום התומצ [שכולן
נקראות „דרכיו”, כנל] צל באופן של
הליכה⁵⁵, שלא בערך או גם למעלה
ממדידה והגבלה, על ידי שהאדם מעורר
ומגלה את עצם נשמתו, שהיא „חלק
אלקה ממעל ממש”, שאז נעשה „דומה
לבוראו”, „להדמות בו יתעלה כפי ה-
יכולת”⁵⁶.

(משיחת ש"פ ויחי תשמ"א)

54 תניא רפ"ב.

55 וי"ל, שזהו בהתאם להחילוק בין גליא
דתורה ופנימיות התורה: גליא דתורה „יש לה מדה
(רק שהיא ארוכה מארץ מדה)”, אבל פנימיות
התורה „אין לה מדה . . . היא א"ס ממש” (אזה"ת
חנוכה ש"י, א. סה"מ קונטרסים ח"ב תע, א), ולכן:
ע"פ גליא דתורה (שיש לה מדה), צ"ל, ש„והלכת
בדרכיו” (הליכה בל"ג) קאי על „דברים התלויים
במדות” (כנל ס"ז): משא"כ בעבודת ה' ע"פ
פנימיות התורה (שאינה מדה), קיום כל מצוה
פרטית אפ"ל בחיות בלתי מוגבלת (מעצם הנשמה),
והכתוב „והלכת בדרכיו” מתפרש כפשוטו (כל'
הר"א בן הרב"ם), שקאי על כל המצות כולן.

56 להעיר מביאורו (שבעה ע"ה 15), שתומצ
הם „דרכי ה'” לפי שהם הדרכים להמשכת וגילוי
אוא"ס. וי"ל שכדי שהמצות יהיו „דרכים” להמשכת
אוא"ס (בל"ג), הוא ע"י עבודת האדם באופן של
„והלכת בדרכיו”, הליכה בל"ג.

כפי היכולת” – „דרכיו” (של הקב"ה) –
כשהוא מקיים בעצמו את הענין ד„והל-
כת”, הליכה ועלי' שלא בערך, כי מטבע
של נברא להיות מדותיו נמשכות אחרי
ההתפעלות שבלב, וכדי שהתנהגותו
במדותיו תהי' אך ורק כדי „להדמות בו
יתעלה כפי היכולת” – עליו להתעלות
ולהגבי' את עצמו מטבע מדותיו ע"י
„הליכה” עד שנעשה דומה לבוראו.

ובזה יובן בעומק יותר יסודם של
חז"ל לפרש שכתוב זה קאי ב„דרכים
התלויים במדות” (ולא ב„מצות” ש„הן
מעשיות”) – אף שמצינו בכמה מקומות⁵⁷
שכל המצוות כולן נכללות ב„דרכיו” של
מקום: מעשי האדם הרי הם במדידה
והגבלה: משא"כ „מדות”, שהן „תכונות
נפשיות” (רוחניות), הנה בערך „למעשה”
הרי הן למעלה ממדידה והגבלה. ולכן
פירשו חז"ל ש„והלכת בדרכיו”, ענין
ה„הליכה” ועלי' שלא בערך, קאי על
„דברים התלויים במדות”⁵⁸, כי עיקר
ענין עליית האדם מדרגא לדרגא (עד
לאופן של „הילוך”, למעלה ממדידה
והגבלה) הוא בנוגע ל„מדותיו” (ולא ב-
מעשיו, שהם במדידה והגבלה).

ה. ביאור ענין „והלכת בדרכיו” ב-
עומק יותר (ע"ד החסידות)⁵⁹:

נשמת כאו"א מישראל היא „חלק

51 כנל סעיף א ובנסמן שם. וראה לעיל
הערה 18.

52 ואולי זוהי כוונת הר"א בן הרב"ם בסיום
דבריו „ובזה יש ענין שהבנתו רחוקה בראשונה . .
והבן זאת כי הוא ענין דק” – שמרמז בזה, שתוכן
ענין ההליכה שייכת רק ב„מדות”.

53 בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1132
ואילך.

מכתב כללי

ב"ה, ח"י אלול, השי"ת*
ברוקלין,

אל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל,
די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדינו על סף השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל בני ובנות ישראל לטובה ולברכה, הנה כל אחד ואחת מאתנו מתעורר ועושה חשבון מכל הקורות אותו במשך שנה העברה, את אשר עשה הוא ואשר נעשה אתו, מחליט להיטיב דרכיו ופונה בתפלה אל אבינו שבשמים, אשר יכתבנו ויחתמנו, אותו אותה ואת כל אשר להם, לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

ואמרו רבותינו ז"ל אשר על ידי נתינת צדקה לעני — התפלה פועלת וממשכת חיים טובים גאולה וישועה, פרנסה וכלכלה.

והנה האדם, כמו כל הנבראים ואפילו מלאכי עליון, בעל גוף ונפש הוא, וכמו שיש עני בגוף וצרכי הגוף, כך יש עני בנפש וצרכי הנפש, לכן גם בצדקה — ישנה צדקה בגשם וצדקה ברוח וכמרוז"ל (תדב"א רבה פכ"ז) כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא אם ראית אדם שאין בו דברי תורה הכניסהו לביתך ולמדהו קריאת שמע ותפלה ולמדהו כו' וזרזהו במצות.

וכמו שבקשת כל אחד ואחת מאתנו היא לכתובה וחתימה טובה

בגשמיות וברוחניות: להעיר מהגמ"י הלי תשובה פיג הי"ג. לקו"ת דברים נו, א.
על ידי נתינת צדקה: ב"ב יו"ד, א. נתבאר בארוכה באגה"ק, בהקדמה לסידור ועוד.
והנה האדם וכו': בארוכה בהמשך ר"ה השי"ת.

מלאכי עליון: אפילו דאצילות (אגה"ק ס"ד). ראה ע"ח שי"נ פי"ח. וראה ג"כ פרדס שער כד פי"א פט"ו. וכמשי"כ הרמב"ן — (הובא בתו"א ד, ב. לקו"ת [ברכה] צח, א). ומשי"כ הרמב"ם בהלי יסוה"ת פי"ב הי"ג (הובא ברמב"ן סוף שער הגמול) ובמו"נ ח"א פמ"ט, כעצ"ל ששולל גוף גשמי. וראה מורה נבוכים ח"ב פי"ו ובפרדס שער ו' פי"ו. ועדיין צ"ע.

(* ראה הנסמן באג"ק ח"ג ע' תסב בשוה"ג.)

בגשמיות וברוחניות, כך על כל אחד ואחת מאתנו להשתדל בצדקה הגשמיית וצדקה הרוחניית גם יחד, ובפרט בימי אלול ותשרי.

ובכואנו בימים האלו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא יהי' בידי כל אחד ואחת מאתנו כולנו – חשבון גדול, גדול לפי מאודו שלו, של צדקה שעשה להושיע את העני בגשם, ושל צדקה שעשה להושיע את העני ברוח.

וכמו שבצדקה בגשם גם עני בגשם מחוייב בה, כי אין לך עני שאינו יכול למצוא אופן איך לעזור לעני חברו,

כך בצדקה ברוח שגם העני ברוח מחוייב בה, כי אין לך איש ואשה בישראל שאינו יכול להשפיע על בני ובנות ישראל לקרבם ליראת שמים תורה ומצות,

ולפום גמלא שיחנא, אשר העשירים בגשם והעשירים ברוח – בעלי תורה יושבי אהל ובני הישיבות – צריכים לבזבז ביד רחבה מממונם ומידיעותיהם להצלת, רפואת והבראת נפש וגוף אחיהם ואחיותיהם שיחיו.

ואבינו אב הרחמים יכתוב ויחתום את כל אחד ואחת מאתנו בתוך כלל ישראל לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, בגשמיות וברוחניות, ויביא לנו, במהרה בימינו ממש, את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, אמן.

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה

מנחם מענדל בן חנה שניאורסאה

חתנא דבי נשיאה כבוד קדושת אדוננו

מורנו ורבנו (מליובאוויטש) זצוקללה"ה

נבג"מ זי"ע הכ"מ

חשבון גדול: ב"ב ט, ב. ראה אגה"ק ס"ג.

וכמו שבצדקה: שו"ע יו"ד סרמ"ח. ושי"נ.

לפום גמלא: דוקא. וראה גודל העונש ע"ז כתובות סו, ב. ושם.

אב הרחמים: ראה לקו"ת ד"ה שיר המעלות ממעמקים רפ"ב. ביאור ע"פ שחורה רפ"ו.

מכתב כללי

ב"ה, ח"י אלול, ה'תשי"ב
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל,
די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה,
הנני שולח לכל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל, באשר הם שם, ה'
עליהם יחיו, ברכת השנה להכתב ולהחתם לשנה טובה ומתוקה.

מקץ ובמועד שנת השמיטה, האי שתא, נזכרים אנו בזאת המצוה
עמוד חזק וכבוד גדול בדת, מצות הקהל, אשר כל העם האנשים והנשים
והטף היו נקהלים במקום המקודש, שיבנה בב"א, לשמוע פרשת קבלת
מלכות שמים, קבלת עול מצות, קבלת בריתות של תורה ומשמיע לרבים
עשר תעשר.

ואף על פי שבכל עת ובכל שעה מצווים אנו בחינוך הבנים והבנות
לשמור דרך ה', הנה מקץ ובמועד שנת השמיטה מצווים אנו כזה ביתר
שאת ובתוספות התעוררות. וכמו שנאמר: ובניהם גו' ישמעו ולמדו
ליראה את הוי'.

ובטח אשר בימים הנוראים ובימי חג הסוכות, ימי הקהל, הבע"ל,
יתעורר כל רב, כל מנהיג, כל עוסק בצרכי ציבור, כל אחד אשר דבריו
— נשמעין —

עמוד .. בדת: חינוך סוף מצות ברי"ת.

פרשת קבלת .. תעשר: רש"י סוטה מא, א. וברמב"ם הל' חגיגה רפ"ג: פרשיות שהן
מזרזות אותם במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת.
כל מנהיג: להעיר, אשר י"א שבאם אין מלך בישראל הגדול שבדור הי' קורא פרשת
הקהל. ובאזהרות רב סעדיי גאון (דיבור לא תשא): רב מהיר יקרא ספר במועד שמיטת (מנחת
חינוך שם. ביאור להרב פערלא על סי' המצות לרס"ג, עשה ט"ז ופי' יו"ד). ואכ"מ.

נדפסה באג"ק ח"ו אגרת א'תתמח. לקו"ש ח"ט ע' 409. מכתב דומה נכתב גם באידיש
ונדפס באג"ק שם אגרת א'תתמט. לקו"ש שם ע' 408.

ודברים היוצאים מן הלב, לב ער שישנו לכל אחד ואחת מישראל,
נכנסים אל לב השומעים —

לעורר את בני עדתו וסביבתו לתורה ויראת שמים ביתר שאת
וביתר עז, ובפרט לתמוך לחזק ולהרחיב את מוסדות החינוך הכשר, חינוך
של תלמוד תורה ביראת שמים, ולהקהיל ולהביא את הבנים והבנות
להתחנך בהם, להיות נצר מטעי הוי' מעשה ידיו להתפאר.

ואני תקוה אשר התעוררות והשפעה זו תהא נמשכת ופועלת על
כל השנה כולה.

ובגלל זאת יזכנו השם יתברך לגאולה השלימה על ידי משיח
צדקנו, לעשות ולקיים מצות הקהל בזבול בית תפארתנו, במהרה בימינו,
אכי"ר.

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה
בגשמיות וברוחניות.

מנחם מענדל בן חנה שניאורסאהן

לעילוי נשמת

מרת מרים בת ר' מאיר והאטו ע"ה ללוש
נפטרה ביום כ' תשרי ה'תשפ"ב

•

מרת גוזלה בת ר' שלום ע"ה אוזן
נפטרה ל' תשרי ה'תשפ"ב

•

מרת בנדקי בת ר' מכלוף ע"ה ברכץ
נפטרה כ"ט מרחשון ה'תשפ"ב

•

הרה"ח ר' יוסף ב"ר אברהם ע"ה קאופמאן
נפטר ד' כסלו ה'תשפ"ב

•

ר' מנחם בן זכרי' שמעון הכהן ע"ה
נפטר ה' סיון ה'תשפ"ב

ת' נ' צ' ב' ה'

**נדפס ע"י משפחתם שיחיו
לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות**